

El rei caçat

Per primera vegada, Joan Carles de Borbó ha viscut moments de tensió de debò, en què ha vist perillar la monarquia. D'aquí vénen aquelles disculpes, que van voler ser un tallafoc per a apagar l'incendi de crítiques que havia originat el seu comportament. Els principals mitjans de comunicació del sistema espanyol, a més dels dos partits majoritaris, PP i PSOE, han fet pinya per a defensar la monarquia. Tanmateix, queden moltes encletxes obertes –i la imputació judicial d'Iñaki Urdangarin n'és una de les més grosses–, que fan imaginar que d'una manera o d'una altra la vetusta corona espanyola haurà de canviar.

Una corona acorralada

Per primer cop la monarquia espanyola s'ha sentit acorralada de bon de veres, i els perills que l'amenacen no s'han pas acabat, ni prop fer-hi.

“L'afar Urdangarin ha estat nefast per a la casa reial espanyola. No únicament per la mala imatge, sinó, sobretot, perquè el blindatge de silenci que sempre l'havia protegida s'ha esvaït.

Als mitjans de comunicació, es parla d'un secret fins ara impenetrable: els diners del rei i de la seva família. Però també, fins i tot, del més tabú de tots els tabús que ha guardat la intimitat del matrimoni reial espanyol: que no viuen

junts de molts anys ençà. Arran de tants de danys s'ha activat l'operació per a salvar la corona.”

Així començava –al número 1.439– la crònica d'EL TEMPS titulada “Salvar la corona”. Han passat, només, setze setmanes. Quatre mesos, amb prou feines. I ja tenim activada la segona gran operació, novament per a salvar la corona. Si en només quatre mesos la monarquia espanyola ha hagut d'improvisar dues operacions de salvament, quan serà la tercera? Això és com el *Big One* de San Francisco, el famós macroterratrèmol. No es tracta del què –que és ben segur que passarà novament, com ja va passar el 1906–, sinó de quan tornarà passar.

Alguns dirigents socialistes no han seguit la consigna de silenci com pretenia la direcció espanyola: López, Gómez, Griñán i Collboni.

Acabar l'escàndol. Si ens fíem dels mitjans ensucradament o interessadament monàrquics espanyols, l'afer de l'elefant ja ha estat superat. Tanmateix, no ho veu pas així una part important de la premsa estrangera. Com el setmanari alemany *Der Spiegel*, que la setmana passada parlava, sense embuts, de la fi de l'omertà –la llei del silenci siciliana–, en tot allò que fa referència a la família del rei espanyol. Així mateix, diaris i revistes de fora de l'estat espanyol han referit l'afer de Joan Carles de Borbó, la seva amant i la cacera d'elefants en temps de penúries econòmiques i turbulències financers en uns termes que no amaguen gens ni mica la seva visió. *The Guardian* deia que “els espanyols critiquen el costós viatge” del rei; el *Financial Times* explicava que “per primera vegada hi ha un ampli descontentament” amb la monarquia; *Le Figaro* constata que “Joan Carles enutja els espanyols”; *La Stampa*, que “Joan Carles obre” una “escletxa per la qual perd popularitat”; el *Paris Match* es referia a “la primavera podrida de la casa reial espanyola” (i enllaçava l'afer de l'amant i l'elefant amb el cas *Urdangarin*); el *Bild* destacava “el gran escàndol”, es demanava “com aguanta Sofia” el seu espòs i publicava la primera foto –del 2006– que es coneix de Joan Carles acompanyat de la seva amant en una recepció oficial al peu d'un avió; a l'altre cap de món, *Clarín* certificava que “s'intensifiquen les crítiques contra la monarquia” espanyola...

Però, dins Espanya, la consigna és considerar la polèmica tancada. El cap de setmana del 21 i 22 d'abril, els principals diaris del sistema monàrquic publicaren sonatges, cròniques, anàlisis, reportatges i opinions sobre l'afer, però a tall de cloenda. Ja estem en paus, volien dir.

Més o menys torna passar com fa quatre mesos. Aleshores el rei penjà –féu penjar, diguem-ho clar– el suposat desglossament del pressupost de la seva casa a internet i durant el discurs de Nadal féu una referència crítica a Urdangarin –“tots som iguals davant la llei”, afirmació que, val a dir-ho, no s'aplica al seu cas. I això bastà perquè els mitjans del sistema i polítics del PP i PSOE es congratulassin de tenir un monarca d'allò més responsable. I, per a expressar-li la cortesana admiració, tots els diputats conservadors i socialistes el reberen el 27 de desembre al parlament bo i drets i amb un aplaudiment de dos minuts. Insòlit. Era la confirmació del mal triàngol que travessava la corona. Que ell mateix s'ha encarregat d'empitjorar fort i ferm.

Cas polític. Igualment, quan amb prou feines si Joan Carles I havia demanat disculpes –sense aclarir, però, exactament sobre què– i que havia promès que no tornaria passar –novament: què no tornarà passar?–, els dos grans partits del sistema, PP i PSOE, si més no les respectives direccions generals, oficialitzaven el tancament oficial de la crisi.

Aquesta vegada, la crítica política havia estat inusualment àcida. Amb la

dels *sospitosos habituals* de republicanisme –ERC, IU, Amaiur, etc.– ja s'hi comptava, però allò que sorprengué fou la reacció dels partits nacionalistes que tradicionalment han donat suport als governs espanyols, PNB i CiU. Les dues respostes foren nítidament crítiques. Joana Ortega, vice-presidenta del govern del Principat (CiU) definia el viatge reial com “un error, en moments com els actuals” i, per part del PNB, Ínigo Urkullu el titllava de “frivolitat absoluta”.

El president espanyol, Rajoy, feia una encesa defensa del paper del monarca, després de les disculpes: “El rei és el millor ambaixador d'Espanya. [...] És de justícia reconèixer els mèrits que ha contret el rei”, que “ha estat molt clar i, per tant, jo no hi he d'afegir res pus”. Al PP tothom es mantenia ferm rere la consigna del president. Políticament, no hi ha res a comentar. L'episodi ha permès de demostrar que queden molt lluny les desavinences entre el monarca i José María Aznar, que transcendiren a la premsa més amiga dels conservadors qui-sap-les vegades. Ara, per contra, tot fa pensar que la relació personal i política entre Rajoy i el Borbó és molt bona.

Dins el PSOE, aquesta vegada, les coses no han anat com fins ara. La consigna, exactament calcada de la del PP, va ser imposada per Alfredo Pérez Rubalcaba el mateix cap de setmana en qüestió. “No comentam les activitats privades del rei. Si ens agraden, no les comentam. Si no ens agraden, no les comentam.” Malgrat l'ordre del secre-

Joan Carles I saludant els líders dels dos principals partits espanyols: Mariano Rajoy (PP) i Alfredo Pérez (PSOE). La intenció de tots tres és fer per

tari general federal, les xarxes socials desbordaren l'oficialitat de la resposta que volia imposar la direcció socialista. Segons que ha pogut saber EL TEMPS, als debats interns del PSOE a la xarxa, les opinions de la majoria dels socialistes balears eren durament crítiques amb el monarca. Segurament igual o fins i tot més ho eren les dels seus companys de tot l'estat espanyol. Possiblement, fou aquesta rebel·lió verbal de les bases davant la consigna oficial, que impulsà alguns líders territorials a assumir postulats crítics i públics contra el rei per primera vegada. Desmarcant-se, per tant, de Rubalcaba.

Va ser el cas del president basc Patxi López, que demanà al rei que presentàs "disculpes als ciutadans"; del madrileny Tomás Gómez, que instava el monarca a valorar "si no li ha arribat l'hora" de triar entre continuar fent de cap d'estat "o la retirada de les obligacions", és a dir, l'abdicació; del president andalús, José Antonio Grinán, que titllava el viatge de cacera d'"inadequat i inoportú" per la situació general; o de Jaume Collboni, portaveu del PSC, que volia "disculpes públiques i rectificació urgent".

Tan intenses i generalitzades foren les reaccions dels socialistes que Rubalcaba acabà dient que "comprenc la reacció crítica" dels ciutadans. Per bé que després de les disculpes tot va quedar formalment tancat, varen continuar havent-hi veus discordants. Com la de Pablo Martín, diputat al Congrés i cap de llista de la candidatura del PSIB-PSOE per les Illes a la cambra baixa, que es demanava irònicament al Twitter "què és que no tornarà passar mai, que ho sapiguem?".

El PSOE i la monarquia. La posició del PSOE és la clau de volta de la monarquia a Espanya. Si els socialistes es vessin superats pel republicanisme ideològic de les seves bases, la corona no aguantaria. El suport de la majoria de la dreta el té per una qüestió ideològica. Malgrat que és ver que l'extrema dreta és republicana, el PP –i abans la Unió del Centre Democràtic– sempre ha cobert políticament la corona de Joan Carles I. I no canviarà, llevat d'un daltabaix ara per ara inimaginable, ni tampoc no és probable que les seves bases es rebel·lin. Al cap i a la fi, de segur que hi pesa

dre monàrquic conegut que no la incertesa republicana per conèixer. No debades la tradició espanyola republicana és, sobretot però no únicament, esquerrana. Per tant, si el pacte entre el socialisme i la dreta fet sobre la monarquia de Joan Carles, que dura d'ençà de la transició espanyola, s'ha de trencar per algun costat, serà per l'esquerra.

És per això que la posició pública crítica de no pas pocs dirigents territorials socialistes infon temor en la monarquia. No pas pel rei actual, sinó més aviat per la permanència de la institució quan se'n faci càrrec Felip, l'hereu, que no gaudirà del mur de silenci que ha servit durant dècades a son pare per a fer i desfer com ha volgut.

Així doncs, l'episodi de la cacera ha mostrat per primera vegada un desbordament crític envers la monarquia dins el PSOE i contra l'opinió i consigna expressa de la direcció. A alguns, aquest element els ha suscitat la pregunta si no és l'hora del relleu a la corona.

Abdicació i regulació. La transició entre els dos Borbó, Joan Carles i Felip, segurament no serà immediata, però

manera que no es parli més de l'escàndol de la cacera i de l'amant.

sat que la voluntat política d'aclucar-se d'ulls a tot allò que faci el titular de la monarquia serà molt difícil de mantenir. Les reaccions crítiques d'alguns representants polítics en són una mostra. Però també ho és que alguns analistes de la dreta moderada i monàrquica hi hagin coincidit. Va causar especial sensació l'article de José Antonio Zarzalejos, ex-director de l'ABC –el diari monàrquic espanyol per excel·lència– en el qual assegurava que el rei espanyol “engega a rodar” el crèdit aconseguit durant dècades i defensava que abdica a favor de Felip.

Ara, el principat interessat, el Borbó pare, no pareix pas que vulgui seguir aquest camí. Si més no, això ho permet d'assegurar el fet que el dia de les famoses disculpes també digué –no passà desapercebut– que “em trobo bé i estic desitjant tornar-me incorporar a les meves responsabilitats”. Un clar avís que no pensa abdicar.

De tota manera, la salut de Joan Carles és cada vegada pitjor. Ara ha estat el ballador per un accident, però l'octubre passat va ser l'operació d'un genoll, i el maig del 2010 l'extirpació d'un tumor

ons pareixen afectades per alguna artrosi –d'aquí ve segurament que camini amb pena i que traveli tan sovint, especialment en escales–, a banda –segons que publicava *El País* el diumenge dia 22– d'un estat d'ànim que contraresta la voluntat de mantenir-se al capdavant de la institució. Segons aquest mitjà, l'operació del pulmó va fer pensar al rei espanyol, de 74 anys, que era hora d'agafar-se la vida d'una altra manera, sense la responsabilitat institucional. Tot plegat fa pensar que, per molt que ell digui que no vol plegar –“els reis no abdiquen, moren en el càrrec”, diuen que va dir–, la salut li podria ser una excusa perfecta per a passar el relleu a son fill.

Sobretot per una raó de pes. Un home de la seva edat –ni amb molt manco

Un ex-director del diari 'ABC' demana públicament que el rei espanyol abdiqui

tampoc– no canvia de manera de ser. Si s'ha acostumat a fer les coses segons la seva *reial* gana privatament durant 37 anys de regnat, ho continuarà fent amb tota certesa en endavant. I si, com deia Zarzalejos, amb aquest episodi d'ara ha perdut bona part del crèdit, una altra *equivocació* per l'estil significaria un escàndol de conseqüències impossibles d'imaginar. Per tant, per a aquells que desitgen la pervivència de la monarquia espanyola, res millor –com també deia l'ex-director de l'ABC– que començar a posar fill a l'agulla de l'abdicació de Joan Carles.

Arribi o no l'abdicació, hi ha una altra qüestió política bàsica relacionada amb la monarquia que ara ha pres força. Fins ara, cap govern, des de les primeres eleccions constitucionals, les del 1979, no ha tingut ni la més mínima voluntat de desenvolupar allò que preveu la Constitució (1978) sobre el cap de l'estat: una llei orgànica que en regularia formalment el funcionament. Per molt que el cap d'estat no tingui constitucionalment responsabilitats polítiques ni penals, i que tingui una plena autonomia en l'ús dels diners públics que rep, la Constitució no diu res sobre aquells àmbits que sovint poden confondre's entre allò que és públic i allò que és privat. Justament això, entre més coses, ho hauria de resoldre aquesta llei. Segons la premsa del sistema borbònic actual, és la manca de capacitat de PP i PSOE per a posar-se d'acord que ha impossibilitat la llei referida. Però és mal de creure. Perquè, atès el seu arrencament mil·limètric en la defensa monàrquica, el pacte més aviat hauria de ser molt fàcil per a fer-la possible. És més lògic de pensar que el titular de la corona no ha tingut cap interès a donar transparència a la seva gestió. Cosa que s'avé tant amb la seva actitud de sempre com amb el fet que la llei de transparència actual, de l'administració, deixa fora la corona amb el peregrí argument que “no és administració pública”.

Si la situació és força complicada per a la corona espanyola de resultes de l'episodi de la cacera, encara ho poden ser més les conseqüències de la imputació judicial d'Urdangarin.

Miquel Payeras